

Ætlanir eru til, fyri at verða settar í verk

EDMUND JOENSEN

Tað er ikki nóg mikið at lesa rapportir.

Øll tjóðin bíðar eftir frágreiðingum ella rapportum

Visjón 2015 hevur, um ikki annað, sett nógv fólk og bólkar at hugsa um fram-tíðina. Tað átti at verið positivt at fingið nógv gløgg høvd at seta sínar tankar niður á blað um alskyns hugsandi samfelagsviður-skifti. Úrslitini verða sjálv-andi embætismannasvar, sum koma at liggja í rap-portunum, júst sum arki-tekturin, landsstýrið, hevur biðið embætisfólki gera.

Tíðin rennur sum streymur í á

Hvítabók var ætlaða loysnin uppá allar fram-tíðar trupulleikar hjá loys-ingarsamgonguni, undan hesari. Seks ár gingu og einki úrslit. Øll minnast vit eisini tað visjónera Caragataálitíð.

Verður Visjón 2015 avloysarin hjá Hvítubók, og grundarlagið hjá hesi samgonguni undir at lítið og einki hendir? Try ár eru farin og sett er á fjórða

hjá hesi samgonguni. Valár er, og ikki sæst enn nakað tekin til nakra samlaða politiska ætlan, sum kann føra Føroyar fram á leiðina, og sum kann innheinta nakað av tí afturúrsgilda. Tað tykist sum øll tjóðin bíðar eftir rapportunum frá embætisfólkunum.

Politiskar ætlanir og tiltøk mangla

Eru tað ikki politiskar ætlanir og tiltøk sum tróta? Ætlanir og tiltøk sum áttu at verið klár at sett í verk, og sum eiga at koma nú. Bíðitíðin eftir rapportum má ikki verða brúkt sum skjól fyri at siggja út av onkrum, sum ikki er.

Flestu okkara vita eftir hondinihvussueittsamfelag eftir besta norðurlanda modelli skal siggja út, og hvørjar høvuðsreglur eiga at galda. Vit kunnu taka nøkur høvuðspunkt, sum øll eru fortreytir fyri at vit kunnu standa okkum í kappingini, og fyri at vit kunna liva upp til at verða eitt vælferðarsamfelag. Hetta eru alt tiltøk, sum ikki nýtast at bíða eftir føroyskum rapportum, fyri at verða sett í verk.

Undirvísing og gransking eru grundarlagið

Undirvísing og gransking er sjálvt fundamentið undir

vitanarsamfelagnum. Tosað hevur verið almikið um granskingardepil og annað mangt, men einki hendir. Tað tróta ikki rapportir um skúla, sjúkrahús, alment og privat o.s.fr. Hvørjum bíða vit eftir annað enn politiskum avgerðum?

Tað almenna og tað privata fyrítaksemið

Tað ræður um at hava almennu uppgáurnar fyri seg og tær privatu fyri seg. Hetta er galdandi í allar flestu førum. Tað privata gongur á odda í inntjening og skapar framburðin og harðan valuta til samfelagið. Tað er viðurkent av teim flestu eftirhondini, at tað privata er munandi betri til hesa stóru uppgávu, og føroyingar standa í biðirøð, fyri at átaka sær uppgávuna. Skyldan og ábyrgdin hjá tí almenna er ikki minni av teirri orsök. Tað almenna eigur alla tíðina uppgávuna at syrgja fyri, at karmarnir hjá privatu vinnuni eisini eru á hædd við tað besta. Her haltar í ólukku mát. Ikki tí, rapportir tróta ikki um hesi viðurskifti.

Hvar blíva privati-seringarnar av?

Ávegis privatiseringar sum Sambandslandsstýrið 1994 – 98 syrgdi fyri við avmonipolisering av Trygg-

ingarsambandinum, Føroya Tele, Atlantsflogi og Føroya Banka eru allar sólskinssøgur, men komu ikki víðari. Her tróta heldur ikki rapportir um hvat gerast skal. Ætlanir eru til, fyri at verða settar í verk. Einki er verri enn álitisbrot, eisini millum tað privata og tað almenna. Hvørjum bíða vit eftir? Ikki rapportum, men politiskum avgerðum.

Leggja Føroyar tætt uppát Evropa

Flestu okkara vita til dømis, at Føroyar eiga at leggja seg tætt uppát Evropa. Her eru vit sum land afturútsigld so tað forslær. Tað finnst uppí skuffur av tilfari (Rapportum) um hesi viðurskifti. Her – og í heila tikið – nýtast ikki fleiri rapportir. Politiska uttanumtosið má halda uppát. Ístaðin eigur at vera farið í holt við at loysa uppgáurnar.

Við vón um at nakað kemur av skafti, fari eg at enda við at ynskja øllum eitt eydnuríkt nýggjár.

Nøvn hoyra ikki heima í spennitroyggju!

ANNA M. HENTZE

Hugleiðingar, og aftur-svar til Eyðun á Borg

Tað gleddi meg almikið, tá eg sá í fjølmiðlunum, at Simun Nónklett og onnur høvdu tikið stig til at stríðast fyri, at ávís bygðanøvn, sum í árávís hava livað sítt kúgaða lív á bygðaskeltum, aftur verða sett í frælsi.

Ofta dámar mær væl at lesa tær skilagóðu hugleið-ingarnar og frágreiðingar-nar hjá Eyðuni á Borg. Men tá hann í lesarabrevi skrivar, at bygðanøvnini Skála og Lamba skulu førast aftur til hvørfalsform-in av kallkynsorðunum skáli og lambi, og hesin hvørfalsformur skal setast á bygðaskeltini ístaðinfyri bygðanøvnini, (og hetta hevur, sum kunnugt, tíverri verið galdandi í fleiri ár) tá haldi eg, at hetta er at brongla og gera seg inn á nøvnini. Í hesum sambandi komi eg at hugsa um bygðarnavnið Lopra. Eg veit ikki vist, men eg havi ein varhuga av, at hetta navnið sleppur at standa óskalað á bygðar-skeltinum.

Um tey, sum eita í Lambanum, skulu greiða okkum óvitandi frá, hvat kallkynsorðið lambi merk-ir, mugu tey ráða fyri. Tað hevði í hvussu so er verið sera áhugavert at fingið eina frágreiðing um orðið. Men hvørki móðurmáls-orðabókin ella Færøsk Anthologi hava nakað boð upp á orðið. Í Samlagets Norrøn Ordbok finna vit tó orðið lambi. Har standa viðmerkingarnar: m. (-maskulinum; hannkjønn;) Tn (-tilnamn;) og M. (-mannsnamn;) og síðani stendur: Avl. (-avleiing;) av lamb.

Taka vit samanum, vita vit, at bygðanøvnini Skála og Lamba líkjast nær skyldum kallkyns-navnorðum. Hetta eiga vit tó ikki at fáa ilt av, so at vit stappa tey inn í bendingarmynstrini hjá hesum orðum, uttan har, tað fellur náttúrligt.* Ein nógv betri máti hevði verið at skriva fyrisetingarnar framman fyri nøvnini: á Skála, í Lamba, við Gjógv.

*T.d. fer eingin inn í Skála bygð, og sigur seg vera í skálanum

Tað er eingin náttúrulóg sum sigur, at øll bygðanøvn skulu standa í sama falli. (hvørfalli) Nógv heldur eiga vit, við virðing fyri okkara vakra máli, og okkara forfedrum, ið lótu okkum málið við øllum

tess fjølbroytni, at varð-veita, heldur enn at for-brongla ella einsrætta.

Ein partur av okkara málsliga arvi eru okkara vøkru, spennandi staðar-og bygðanøvn. Tað er eitt sindur á sama hátt sum við náttúruni: Við virðing fyri eftirkomarum okkara, ið hava sama rætt sum vit til málið, royna vit at lata arvin víðari í sama góða, fjølbroytta standi, sum tá alt var nýtt fyri okkum. (sjálvandi vita vit, at málið broytist við tíð-ini, á sama hátt sum sam-felagið, umstøðurnar og arbeiðsamboðini broytast) Her er tó vert at minnast til, at talumálið var til áðr-enn skriftmálið, og at tær neyðugu og nyttuligu rætt-skrivingar- og bendingar-reglurnar eiga at tæna og styðja, men ikki at kúga málið.

Hugleiðast kann um, um Lopra er í ætt við nakað (ókent) kallkynsnavnorð, ið eitur ein ”lopri”? Um so var, hevði navnið ver-ið dømt til somu syrg-iligu lagnu sum Skála og Lamba. Tað kann tó hugsast, at navnið er systk-inabarn til eitt (eisini ókent) kvennkynsnavnorð: ein ”lopri”? Um so var, høvdu vit farið til ”Lopru”. Navnið kundi sjálvandi eisini komið av einari á, ið ofta leyp, osv. Nei, tað sum eg her-við royni at siga, er, at nøvn eru egin. Stendur Lopra í hvørfalli? Nøvn, staðarnøvn, bygðanøvn, -tey rúmast ikki altíð inni í bendingarmynstrum. Og tá tey ikki rúmast, tá eiga tey at fáa frið!

Eyðun á Borg skrivar eisini:

”Bygðanøvn verða søgd og skrivað óbundin.”

Til hetta er at svarað: Ja, sum oftast. Tað er tó minst eitt undantak: Hellurnar: Eg havi hug at spyrja: Hvussu er t.d. við Fámjin, Skopun, Vestmanna* og Saksun? Kunnu hesi bygðanøvn bendast, í kyni, falli ella tali? Ella bindast?*Bygdin eitur jú, á nútíðarmáli í hvussu so er, Vestmanna. (og ikki Vestmannahavn, ið, um so var, bæði kundi verið bund-in og bend)

Ög víðari: ”Vit kunnu neyvan taka eina bygd burturúr og lata hana vera bundna. Tí skriva vit Hellur, sjálvt um vit kanska siga Hellurnar í talumáli.”

Vit ikki bara kanska siga Hellurnar í talumáli. Vit siga heilt vist Hellurnar í talumáli. Bygdineitur Hell-urnar, og vilja vit skriva rætt, so skriva vit tað rætta navnið. Sjálvsagt!

Við vinarligari bygða-navnakvøðu.

John Johannesens veika »samgonga«

GUNNAR ISFELD

lesandi

Mær dámar væl at siggja John enn einaferð vísa á, at tað ikki júst er talan um sam-gongu millum teir báðar borgarligu (høgra-) flokkarnar og vinstravongs-flokkin, Javnaðarflokkin.

Sjálvsagt ganga hesir flokkar ikki somu leið. Tó eru teir í samgongu, sum nokk má fatast sum eitt gott dømi um tolsemi – ja og tolni. Sjálvt um hesar dygdir ikki skulu vera tær einastu, sum halda einari

samgongu saman.

John ger tað heilt greitt, at tað vóru Sambandsflokk-urin, Fólkaflokkurin og Miðflokkurin, sum valdu at taka undir við uppskotinum, um at lata amerikansk hern-aðarflogfør treytaleyst flúgva yvir Føroyum. Somuleiðis ger John tað greitt, at Javnaðarflokkurin var størsti mótstandarin av hesum. Gott í tykkum javnaðarfólk. Men tá sótu tit jú í andstöðu. Sjálvur haldi eg tað vera eitt sindur átaluver, at vit tjóðveld-isfólk ikki talaðu harðari ímóti uppskotinum/loyvi-num; men eg vil tilskriva hetta tann veruleika, sum tá var, at Tjóðveldisflokkurin

sat í samgongu við, serliga, Fólkaflokkinum, og at hesir báðir samgonguflokkar tá høvdu trupulleikar nokk sum var í at “ganga sam-an”.

Eftir tí at døma, sum Her-geir Nielsen og Høgni Hoy-dal nú siga, so má tann relativa tøgningin í 2002 frá tjóðveldisfólki vitna um henda veruleika, at Tjóð-veldisflokkurin ikki vildi elva til størri innanhýsis stríð í samgonguni. Men lat hetta ikki skilja okkum meira. Tit, javnaðarfólk, róptu harðast tá, og nú rópa tjóðveldisfólk harðast. Soleiðis er tað ofta við and-støðuflokkum. Lat okkum nú rópa saman – eisini

sjálvstýrifólk og demokrat-iskar sálir í hinum flokku-num – heilt til Danmarkar og helst eisini til USA:

Vit góðtaka ikki pining og órættvísi og als ikki áhaldandi brot á mannarætt-indi og brot á demokratiskan hugburð yvirhøvur. Og tað er vorðið sum hyklari, tá høvuðstjóðin aftanfyri Irak-krígunum, USA, júst talar fyri at demokratisera hetta stakkals Irak.

Men hetta góðtekur “okk-ara” samgonga.

markið.

Mánadagin minkar hann vinding nakað, og tað verður turt við sólarglottum, har hitin framvegis liggur um frostmarkið.

Mánadagin og týsdagin verður framvegis útnyrðing-ur, turt og sólarglottar, men heldur lýggjari – millum 2 og 6 stig.

Væntast kann tí, at kavin er burtur, tá vit eru komin nakað inn í næstu viku.

- Lægri miðalhiti í januar mánaði í ár, sigur Petur Skeel

Føroyaveðrið: Framvegis kalt

- Seinni parturin av vikuskiftinum verður turt, eins og sólin kag-ar fram, sigur veður-maðurin Petur Skeel Jacobsen

VEÐRIÐ

Snorri Brend

snorri@sosialurin.fo

Hesa seinastu vikuna hevur verið rættiligt kavaveður við kulða og kava.

- Í roynd og veru er mið-

alhitin higartil í januar mánaði lægri enn í fjør, sigur hann.

Líkt er bara til, at kavin verður liggjandi nakrar dag-ar aftrat.

Sambært Peturi Skeel verður heldur lýggjari í morgin, men kortini er møguleiki fyri vátakava ella regnæli. Hitin verður millum 3 og 6 stig.

Sunnudagin verður hvass-ur vindur av landnyrðingi við sólarglottum, men kort-ini kunnu vit rokna við kavaælum og hita um frost-